

Uitkomsten informatieronde Waterschap Noorderzijlvest

1. INLEIDING

Op 15 maart waren de verkiezingen voor de Waterschappen. De voorlopige uitslagen voor Noorderzijlvest werden 16 maart bekend. Het centraal stembureau heeft in een zitting op donderdag 23 maart de definitieve uitslag bekendgemaakt. De opkomst was hoog, 60,1%. Water Natuurlijk is de grootste partij geworden en deze partij heeft mij gevraagd de informatieronde op me te nemen. Met als volgende opdracht:

“Te onderzoeken welke partijen bereid zijn om een constructieve samenwerking in een coalitie aan te gaan die op een ruime meerderheid in het algemeen bestuur kan rekenen.”

Ter voorbereiding op de gesprekken heb ik het duidingsdebat van 29 maart bijgewoond. Daarna zijn de gesprekken gevoerd met alle partijen. Hierbij ben ik ondersteund door twee medewerkers van Noorderzijlvest: Kristien Vlieg, bestuursadviseur en Harry Bauman, griffier. Ik wil ze allebei hartelijk danken voor de prettige samenwerking, het sparren en ondersteunen. Uiteraard dank ik ook alle onderhandelaars met wie ik goede en open gesprekken hebben gevoerd. In dit verslag ga ik eerst in op het duidingsdebat en daarna op de uitkomsten van de gespreksronde. Vervolgens volgt mijn analyse met conclusies en advies.

2. DUIDINGSDEBAT

Tijdens het duidingsdebat werd duidelijk dat alle AB-partijen het algemeen belang voorop zetten. Er werd realistisch gereflecteerd op de uitkomsten van de verkiezing. De sfeer was goed en open. Drie partijen werden vaak genoemd:

- Water Natuurlijk, omdat ze met zes zetels de grootste partij in het AB zijn.
- BBB, omdat ze als nieuwkomer tot het AB zijn toegetreden met maar liefst vier zetels.
- Student en Water, de partij die zorgt voor de stem van de jonge kiezers en daarmee die van de generatie van de toekomst.

In het duidingsdebat kwamen verschillende accenten aan de orde. Zo benadrukten een aantal partijen de groei van de groene stem, andere fracties juist de stem van de kritische inwoners die voor BBB hebben gekozen.

Het belangrijkste inhoudelijke discussiepunt ging over de balans tussen het ambitieniveau en de daarmee gepaard gaande kosten (en dus tarieven die inwoners betalen en schuldenlast van het waterschap).

Los van de accentverschillen vielen vooral de overeenkomsten op in de bijdragen van de verschillende partijen. Zo wordt breed gedeeld dat het belang van het waterschap alleen maar toeneemt, onder andere door de schaarste-vraagstukken rondom zoet water en door de klimaatverandering. Iedereen benadrukte het belang van samenwerking, niet alleen intern en binnen het AB, ook met andere overheden, inwoners en bedrijven. Hiermee samenhangend waren alle partijen het erover eens dat het belangrijk is de omgeving meer te betrekken bij de vraagstukken van Noorderzijlvest. Communicatie met de omgeving zorgt ervoor dat inwoners beter zicht krijgen op wat het waterschap doet.

3. EERSTE RONDE GESPREKKEN

Het duidingsdebat was een mooie basis voor de gesprekken die met de elf partijen zijn gevoerd:

- Op 30 maart met Water Natuurlijk, BBB en PvdA.
- Op 31 maart met Geborgd Ongebouwd, Groninger Belang, CDA en Geborgd Natuur.
- Op 3 april met Betaalbaar Water, Student & Water, CU en VVD.

Alle partijen hebben van tevoren een lijst ontvangen met de punten die aan de orde komen tijdens de informatieronde (zie bijlage 1). Kort samengevat komt het neer op de volgende punten:

- Kernpunten voor het bestuursakkoord
- Duiding van de uitslag
- Type coalitie en rol van de partij in de coalitie
- Type akkoord
- Breekpunten

De kernpunten zijn door alle partijen gemaïld en als bijlage 2 toegevoegd aan deze rapportage. Ik besef dat de inhoud meer aan de orde is in de volgende (formatie)fase. Tegelijkertijd is het op dit moment belangrijk zicht te krijgen op deze punten, om een beeld te krijgen of partijen dicht genoeg bij elkaar liggen om verder het gesprek met elkaar te kunnen voeren. Het wordt zichtbaar of er grote te overbruggen vraagstukken zijn, of niet. Aan het einde van dit hoofdstuk wordt daar nader op ingegaan.

3.1 Interpretatie verkiezingsuitslag

Net als bij het duidingsdebat komt in de gesprekken naar voren dat het logisch is dat Water Natuurlijk als de grootste partij de trekker is van dit (in)formatieproces. Daarnaast heeft de “groene stem” een meerderheid in het AB. Dat dient meegewogen te worden in de te formeren coalitie, aldus een aantal partijen.

Tegelijkertijd wordt breed gedragen dat de komst van BBB met vier zetels zwaar weegt. Hun winst wordt verschillend geïnterpreteerd. Aan de ene kant als signaal van het platteland, waarmee rekening moet worden gehouden. Aan de andere kant een proteststem tegen Den Haag (en daarmee een landelijk sentiment). Ook al is de BBB een nieuwe partij: de partij moet een kans krijgen, vinden de meeste partijen.

3.2 Type coalitie

Brede coalitie

Bijna alle partijen geven aan dat een brede coalitie van belang is. Waarbij verschillende keren is toegevoegd dat het niet zo breed hoeft te zijn als in de afgelopen periode. Wat meer politiek debat in het AB is juist prettig. Het mag soms wel wat scherper (op inhoud), ook al is het waterschap een “functionele democratie”. Er zit zeker een grens aan die scherpste: alle partijen vinden het belangrijk de cultuur voort te zetten om algemeen belang voorop te plaatsen.

Een enkele partij prefereert een smalle coalitie met duidelijk signalement van een progressief geluid met nadruk op groen en natuur: “een kans die je niet moet laten liggen”.

Basis WN-BBB-PvdA

In de gesprekken met vertegenwoordigers van de elf partijen in het AB worden verschillende coalitiemogelijkheden voorgesteld. Daarbij valt op dat de combinatie Water Natuurlijk – BBB – PvdA door bijna iedereen als potentiële basis wordt genoemd voor een te vormen coalitie. Deze drie partijen hebben zelf aangegeven bereid te zijn toe te treden tot het DB.

Er zijn bij deze basis ook kanttekeningen geplaatst. De onderstroom hiervan is “onbekend maakt onbemind”: de BBB is een nieuwe partij, met nieuwe mensen. Het is bij verschillende fracties niet goed bekend hoe de BBB aankijkt tegen reeds vastgesteld beleid. En dat terwijl juist Water Natuurlijk en PvdA op een aantal punten (biodiversiteit en circulaire economie) hogere ambities hebben dan nu in beleid is verwoord. Onbekend is of de drie samen tot een gedeeld verhaal kunnen komen. Kortom, vinden de drie partijen genoeg gezamenlijkheid op inhoud?

Overige uitkomsten

Drie partijen hebben aangegeven met elkaar te willen samenwerken in de komende periode. Het gaat om Geborgd Ongebouwd, de VVD en het CDA. Samen hebben ze vier zetels in het AB. Ze zijn bereid in gezamenlijkheid toe te treden tot de coalitie en één DB-lid af te vaardigen. Ze hebben ook gezamenlijk hun kernpunten benoemd en ingediend.

De andere geborgde partij (Natuur) is bereid toe te treden tot een coalitie, maar dan zonder zelf een DB-lid af te vaardigen.

De overige “éénpitters” (Student en Water, CU, Groninger Belang en Betaalbaar Water) zijn ook bereid een coalitie te steunen, en wisselend over het leveren van een DB-lid. Een paar geven aan dat dit niet voor de hand ligt, gezien de grootte van hun fractie, maar indien nodig, staan ze ervoor open. Andere geven aan dat het nu niet nodig is toe te treden tot het DB.

Stabiliteit en continuïteit

Door een aantal partijen is benadrukt dat er grote vraagstukken op het waterschap afkomen, waardoor kennis en expertise, ervaring en continuïteit van belang zijn in het DB. Ook is benoemd dat het belangrijk is dat de DB-leden elkaar aanvullen en een team kunnen vormen. Vertrouwen is daarbij een belangrijke factor.

3.3 Type akkoord

Er is behoefte aan een brede coalitie, en ook aan meer politiek debat in het AB. Hieruit vloeit logisch voort dat er een breed akkoord komt, waarbij er oppositie nodig is voor het politieke debat. Over het algemeen wordt gesproken over een akkoord dat wordt gedragen door zo’n 15-17 AB-leden.

Een aantal partijen geeft aan dat het akkoord op een aantal punten wel concreter mag worden uitgewerkt. Bijvoorbeeld als het gaat om biodiversiteit, circulariteit, waterbeheer in bebouwd gebied. Voor bijna alle partijen staat vast dat de vastgestelde visie (de BOVI) en het Waterbeheerplan (WBP) als basis dienen. Beide nota’s zijn recent vastgesteld en worden niet teruggedraaid. Uiteraard wordt gemonitord of de ingezette koers leidt tot het gewenste resultaat en effecten. In die zin zijn het levende documenten. Maar de ambities die erin staan, worden nagestreefd, inclusief de financiële onderbouwing ervan. De ambities worden vertaald tot concrete projecten in de praktijk. De meeste partijen zijn van mening dat in die praktijk koppelkansen moeten worden benut, ook als dat iets duurder is. Dit vanuit de gedachte dat het winst oplevert voor toekomstige generaties. Hierbij kan wel nog meer onderzocht worden of andere partijen mee kunnen financieren, dan wel kunnen subsidiëren.

Net als bij het duidingsdebat, kwam in de gesprekken naar voren dat sommige partijen hogere ambities hebben (met name op thema’s biodiversiteit, duurzaamheid en circulaire economie), terwijl andere partijen de financiële gevolgen voorop zetten en dan maar iets later de ambities behalen.

3.4 Breekpunten

Er zijn drie breekpunten genoemd:

1. BOVI en WBP als uitgangspunt en niet weer ter discussie stellen .

2. Geen coalitie met BBB erbij.
3. Er kan geen sprake zijn van twee DB-leden die de BBB en/of Geborgd Ongebouwd vertegenwoordigen.

4. TUSSENANALYSE

De Bovi en WBP zijn recent breed vastgesteld in het AB en in de gesprekken die zijn gevoerd, blijkt dat er een brede steun is om vanuit deze kaders de komende jaren verder te werken. In de gesprekken kwam ook naar voren dat het bij verschillende partijen niet helemaal duidelijk is of de BBB er zo ook in staat is en dat het wellicht een knelpunt is voor de te formeren coalitie. Dat is reden geweest om een tweede gesprek te voeren met de BBB. Met als doel meer duiding te geven hoe de BBB staat ten opzichte van de vastgestelde visie en beleidsuitgangspunten.

Daaruit kwam naar voren dat ze de vastgestelde kaders als uitgangspunt nemen. De kerntaken zijn van belang, maar natuur en biodiversiteit ook. Als op dat gebied iets extra's gedaan kan worden via koppelkansen of werk met werk, staan ze daar zeker voor open. Daarbij willen ze wel explicieter op zoek naar andere vormen van financiële bijdragen. Mocht er geen externe financiering mogelijk zijn, is het voor BBB van belang uit te leggen waarom tarieven stijgen en het waterschap er alles aan heeft gedaan om die laag te houden.

5. CONCLUSIES EN ADVIES

Uitgangspunten voor deze informatie is dat er een brede coalitie komt, die recht doet aan de keuze van de kiezers. Inhoudelijk gezien moeten er geen onoverbrugbare verschillen van mening zijn. Meer balans tussen oppositie en coalitie dan in de afgelopen periode.

Op basis van deze uitgangspunten en de gevoerde gesprekken trek ik de volgende conclusies:

- De meest logische keuze een coalitie te vormen met als basis de partijen Water Natuurlijk, PvdA en BBB.
- Er is een meerderheid voor de "natuurpartijen" en dat moet zijn weerslag hebben in de coalitie.
- Continuïteit in de coalitie en DB is van belang, omdat er grote vraagstukken zijn die op het waterschap afkomen.

Mijn advies is hierop gebaseerd.

5.1 Voorkeurscoalitie

De coalitie die in mijn ogen als eerste nader verkend moet worden bestaat uit de drie basispartijen, aangevuld met twee partijen die natuur in brede zin van het woord centraal stellen. Ik adviseer daarmee aan Water Natuurlijk te gaan formeren met de volgende partijen:

Water Natuurlijk – BBB – PvdA – Geborgd Natuur – Student en Water

Ik realiseer mij dat deze combinatie voor geen van de genoemde partijen de meest gewenste coalitie is. Dat betekent dat iedereen iets over de eigen schaduw moet stappen. Ik heb er vertrouwen in dat alle partijen met open vizier de formatiegesprekken kunnen starten. Het is van belang te onderzoeken of er voldoende vertrouwen is om samen te werken, ondanks verschillende visies op een aantal zaken. In mijn ogen zijn die verschillen overbrugbaar. In de formatiefase zal blijken of dat daadwerkelijk het geval is.

Het lijkt me goed om in de formatiefase niet alleen in te gaan op het inhoudelijke programma, maar ook op de manier waarop Noorderzijvest de omgeving meer kan betrekken bij de vraagstukken waarover het waterschap besluiten neemt. Alle vijf genoemde partijen willen immers meer aandacht voor participatie, communicatie en informatie. Meer specifiek ook gericht op jongeren, die de toekomst hebben. Daarin kan Student en Water een mooie brugfunctie vormen. Het is mogelijk dat Student en Water niet wil deelnemen aan deze coalitie, dan adviseer ik de formatie zonder die partij in gang zetten.

5.2 Tweede optie

Mocht het niet lukken om met bovengenoemde partijen het formatieproces te doorlopen, is mijn advies te gaan formeren met de volgende partijen:

Water Natuurlijk – PvdA – Geborgd Natuur – combinatie Geborgd Ongebouwd, CDA, VVD – Student en Water

Ik zie dit als tweede optie, omdat ik vind dat de BBB een kans moet krijgen om tot de coalitie toe te treden. Met deze tweede optie is er wel meer continuïteit in het DB.

Er zijn partijen die hebben voorgesteld om een nog bredere coalitie te maken, namelijk de tweede optie inclusief de BBB. Daarmee wordt in mijn ogen minder recht gedaan aan de partijen die natuur voorop hebben staan. Daar komt bij dat er dan bijna geen oppositiepartijen zijn.

5.3 Overige adviezen

Werk inhoud en financiële consequenties uit

Wat betreft de inhoud is het vertrekpunt de reeds vastgestelde visie en beleidskaders. Met de nieuwe coalitie kunnen onderdelen nader uitgewerkt of toegevoegd worden. Ik adviseer om tijdens de formatie de inhoudelijke keuzes te laten vergezellen door een financiële onderbouwing van die keuzes voor de komende vier jaren.

Werk nauw samen met de oppositie, ook in de totstandkoming van het bestuursakkoord

De keuze voor een iets minder brede coalitie dan in de vorige periode betekent uiteraard niet dat alles heel politiek moet worden gemaakt. Het waterschap is een functionele democratie en op veel punten zijn alle partijen het eens met elkaar. Dat is goed en mooi. Daarom is mijn voorstel ook dat de coalitie hun bestuursakkoord als concept delen met de overige partijen om te kijken of die partijen nog elementen toe willen voegen, op de inhoud dan wel het betrekken van de omgeving bij die inhoud. Door dat te doen creëer je een breed draagvlak voor het akkoord en dat is belangrijk voor de stabiliteit van het waterschap.

Blijf in elkaar investeren, als AB als geheel

Gezien de grote wisseling in het AB, is het van belang dat de leden elkaar beter leren kennen, en er structureel aandacht bestaat voor reflectiemomenten: hoe doen we het? Is de toon juist? Hoe is de cultuur en hoe zijn de onderlinge verhoudingen? Blijf dit met elkaar doen, gedurende de komende vier jaar.

6. TOT SLOT

Het was een mooi proces samen met Kristien en Harry en alle onderhandelaars. Ik wil iedereen bedanken voor het vertrouwen. En wens jullie allen een mooi vervolgtraject in de formatie en vooral de komende vier jaar samen in het AB. Bij de installatie en het duidingsdebat heb ik gezien dat de toon prettig is. Hou dat zo vast. Ik heb er vertrouwen in dat jullie met passie dit waterschap gaan besturen.

